

повноваження, прийнятий місцевий бюджет має повністю покривати здійснення повноважень. На розгляді Верховної Ради України знаходиться проект нової редакції Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", який прийнятий у першому читанні і знаходиться на доопрацюванні у Комітеті з питань державного будівництва і місцевого самоврядування.

Конституцією визначено, що місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом⁴. Сьогодні таким законом є Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"⁵. Значну частину функцій органів місцевого самоврядування, встановлених цим законом, слід розглядати саме як нормотворчі.

Нормотворчі функції органів місцевого самоврядування відповідно до ст.59 закону про місцеве самоврядування здійснюються шляхом прийняття ними правових актів (рішень), обов'язкових до виконання на їх території⁶.

За загальними принципами права законним є те рішення, яке прийняте:

- уповноваженим органом у межах його компетенції;
- з дотриманням встановленої процедури.

Однією з загально визначених основних функцій місцевого самоврядування з точки зору сучасної теорії місцевого самоврядування є забезпечення ефективної участі населення у вирішенні місцевих справ. У реалізації цієї функції полягає соціальна роль місцевого самоврядування, актуальність якої на сучасному етапі суспільного розвитку України не потребує ніякої аргументації. Місцеве самоврядування має великий потенціал як важливий засіб подолання соціальної апатії, посилення громадянської активності населення України. Сьогодні ми спостерігаємо певний розрив у функціонуванні ідеї місцевої демократії на елітарному рівні і на низовому. Фактично, до низового рівня ці ідеї не дійшли, і це одна з причин слабкості нашого місцевого самоврядування. Саме цю проблему негайно потрібно вирішувати, бо без активізації ініціатив народу досягти прогресу неможливо.

Розділ 1 Конституції України визнає, що місцеве самоврядування – це природне явище. Через це державі встановлювати вичерпний перелік питань, які належать органам місцевого самоврядування допустити не можна, якщо це природне право, то вони самі мають вирішити свою компетенцію в межах закону.

В законі "Про місцеве самоврядування в Україні" всі відносини у діяльності органів місцевого самоврядування повинні визначитись Законом. Це не відповідає вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування, так як законом мають визначатись тільки основні засади дії цієї інституції.

Необхідно підкреслити, що існування суспільства самодостатнє явище, суспільні функції є природні, а не даровані. Цього ще не усвідомила державна влада і продовжує застосовувати підхід, який вироблений ще за радянських часів.

Коли Україна ставить за мету вступ до Європейського Союзу, то необхідно дотримуватись певних вимог і стандартів ЄС щодо розвитку місцевого самоврядування. Нам ще далеко до цих стандартів, особливо коли йдеться про створення реальних умов для залучення громадян у всіх сферах суспільства – державній, приватній, громадській – до планування, реалізації контролю регіонального розвитку. А звідси і слабке використання ресурсів та потенціалу територіальних громад і регіонів, що позначається на консолідації суспільства.

Перші кроки становлення принципів положень місцевого самоврядування, які визнані європейським співтовариством, Україною зроблені. На часі утвердження і втілення в життя конституційних положень, які визначають діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Тільки спільними зусиллями ми можемо досягти ствердження нашої держави і в цьому одне з провідних місць займає місцеве самоврядування, через свою наближеність до усіх громадян.

¹ Європейська Хартія місцевого самоврядування. Рада Європи. 1985р. // Місцеве самоврядування. – 1997. - №1-2. – С.90-94.

² Пояснювальний коментар Європейської Хартії місцевого самоврядування. Рада Європи. 1985р.

³ Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997р. №452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997.-№38. - ст.249.

⁴ Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. – Ст.141.

⁵ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. -№1-2. – ст.95.

⁶ Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". Науково-практичний коментар. – Київ, 1999.

⁷ Рубцов В.П. Переваги місцевого самоврядування. Міжнар. конф. 29-30 трав.2001 р., м. Ірпінь, Київ. обл. / Упорядник М.Пухтинський. – К.: Логос, 2001. – с.102.

В. Кравчук,

*аспірант юридичного факультету
Волинського державного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк*

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЗАКОННІСТЮ ПРАВОВИХ АКТИВ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Розвиток державно – політичної системи України пов'язаний з вдосконаленням діяльності владних структур. Серед них особливе місце посідають органи державної виконавчої влади і органи місцевого самоврядування.

Органи державної виконавчої влади складають єдину управлінську вертикаль, підконтрольну Президенту України. Здійснюючи функції державного управління, вони практично реалізують положення загальнодержавних програм економічного та соціально-культурного розвитку.

Органи місцевого самоврядування за уповноваженням відповідних територіальних громад самостійно вирішують питання місцевого значення у межах, визначених Конституцією України та законами України.

І органи державної влади, і органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, які передбачені законом (ч.2 ст.19 Конституції України). Крім того, вони в межах, встановлених законодавством здійснюють контроль за додержанням законів підприємствами, установами та організаціями, розташованими на їх території.

Діяльність державних і самоврядних органів відбувається у різних організаційно – правових формах, серед яких важливе місце займають нормативно-правові та індивідуальні правозастосовчі акти у формі рішень та розпоряджень. Відповідно до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" від 9 квітня 1999 року все частіше застосовуються розпорядження голів адміністрацій, які носять контрольний характер і видаються за наслідками перевірок виконання законів.

На жаль, як свідчить аналіз практики, як органи виконавчої влади, так і органи місцевого самоврядування при виданні правових актів досить часто припускаються порушень закону, керуючись міркуваннями господарської та іншої доцільності та протиставляючи місцеві інтереси загальнодержавним. Так, лише за перших 9 місяців 2000 року органами прокуратури було виявлено в місцевих державних адміністраціях понад 7 тис. порушень закону, опротестовано близько 1200 незаконних правових актів. Не кращим є становище із законністю актів органів місцевого самоврядування, особливо сільських, селищних рад та їх виконавчих органів.

Особливе місце в практичній діяльності судів загальної юрисдикції займають справи про оспорування правових актів місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Йдеться як про акти, що містять нормативні приписи, так і про індивідуально-правові акти (або акти застосування законодавства).

Ставлячи перед судом питання про визнання правового акта недійсним, громадянин прагне передусім або запобігти порушенням своїх прав та законних інтересів (якщо правовий акт ще не реалізовано), або відновити попередній стан чи відшкодувати заподіяні збитки. Проте судові рішення по таких справах можуть бути спрямовані на захист як приватних, так і публічних інтересів. По-перше, в судовому порядку можуть бути переглянуті нормативно-правові акти, які стосуються невизначеного кола осіб у ситуаціях так званого неперсоніфікованого громадського інтересу. По-друге, визнання недійсними, а значить, нечинними, правових актів стосовно одних громадян стимулює інших громадян до захисту у такий саме спосіб своїх порушених або оспорюваних прав. Все це дає підстави стверджувати, що в подібних ситуаціях має місце переведення приватного інтересу у публічно-правову сферу.

Розширення компетенції судів по захисту прав і законних інтересів громадян обумовлено тим, що в сучасних умовах юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі. Громадяни мають право оскаржувати в судовому порядку будь-які рішення, дії і навіть бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб (ч.2 ст.55 Конституції України).

В сучасних умовах було б передчасним покладати на місцеві органи державної виконавчої влади здійснення загального нагляду за додержанням законів, як це передбачено Концепцією адміністративної реформи в Україні. Навпаки, є потреба у посиленні судового контролю і прокурорського нагляду за додержанням законів, в їх діяльності, що є предметом дисертаційного дослідження.

Досвід свідчить, що поєднання судового контролю і прокурорського нагляду у боротьбі з порушенням законів при виданні правових актів державними і самоврядними органами є важливою передумовою позитивних зрушень у стані законності. Проте можливості судів і прокуратури у цій сфері використовуються ще недостатньо. Певною мірою це пояснюється слабким науковим обґрунтуванням існуючих проблем і шляхів їх вирішення. Основна частина наукових публікацій з цих питань не враховує останніх змін у чинному законодавстві, а фундаментальні монографічні дослідження по цій темі взагалі відсутні.

Судовий розгляд і вирішення цієї категорії справ є важливим цивільним процесуальним засобом захисту прав громадян, сприяє підвищенню відповідальності державних органів та їх посадових осіб за належне виконання обов'язків, посиленню боротьби з бюрократизмом та тяганиною при розгляді законних вимог громадян.

Редакція глави 31-А ЦПК України, що діє з 12 березня 1996 року, значно розширила коло суб'єктів і предмет судового оскарження, внесла зміни в порядок розгляду скарг. Оскільки, згідно із ст.248-4 ЦПК, скарга може бути подана громадянином до суду безпосередньо або після оскарження до органу, посадової особи вищого рівня щодо того органу, посадової особи, яка постановила рішення, вчинила дію або допустила бездіяльність, норми прийнятих раніше актів законодавства, що передбачали обов'язкове попереднє оскарження до вищестоящего органу чи посадової особи, із зазначеної дати втратили чинність.

Література

1. Дмитров Ю. *Адміністративна юстиція – атрибут демократичної правової держави // Право України. – 1995. – №7. – С.7-14.*
2. Стефанюк В.С. *Судова влада як основна юридична гарантія захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні // Вісник Верховного Суду України. – 2000. - № 6. – С.6-8.*
3. Осокіна Г.Л. *Процессуальный порядок рассмотрения судами дел об административно-правовых нарушениях. – М.: Наука, 1994.*
4. Угриновська О. *Особливості судочинства за скаргами на неправомірні рішення, дії та бездіяльність державних органів, юридичних і службових осіб // Вісник Львівського національного університету імені І.Франка. Серія юридична. – Випуск 35. – 2000.*
5. Штефан М.И. *Цивільний процес. – К.: Ін Юре, 1997.*

П. Куфтирєв,

*студент IV курсу юридичного факультету
Київського університету імені Тараса Шевченка*

ІМПЕРАТИВНИЙ МАНДАТ ТА ПРОБЛЕМАТИКА МЕЖ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Автор дослідження відмовляється від традиційного аналізу проблематики меж державної влади шляхом розкриття змісту функцій держави. Підхід автора полягає у вивченні меж державного втручання через аналіз взаємовідносин держави та елементів політичної системи (насамперед соціально-політичних спільнот), що підтверджені в тій чи іншій мірі встановленням меж їх функціонування. Політична система суспільства розуміється тут як системна сукупність політичних відносин та їх суб'єктів, серед яких в першу чергу слід виділити такі соціально-політичні спільноти, як територіальний колектив, етнос, нація, сім'я, громадянське суспільство в цілому і т. п. Проблематика імперативного мандату в аспекті меж державної влади виводить нас до аналізу взаємовідносин держави і такої специфічної соціально-політичної спільноти, як "виборці". Чи дозволяє відсутність у виборчій системі імперативного мандату уникнути тиску держави на дану групу населення? Чи дозволяє його наявність виборцям надійно зафіксувати себе як невід'ємний елемент структури громадянського суспільства, що має реально існуючі політичні права та можливості їх реалізації? Проаналізуємо дані положення.

Імперативний мандат (далі ІМ) - це не що інше, як правовий інститут, тобто сукупність юридичних норм в такій галузі права, як державне (конституційне). А ще точніше - сукупність груп юридичних норм. Які ж групи правовідносин складають цю сукупність?

Перша група - це відносини, які виникають в процесі висування кандидата в депутати між тими, що висувають та тими, кого висувають що пов'язані з укладенням на останніх певних обов'язків та наданням їм певних вказівок.

Друга група - це відносини, які виникають в процесі здійснення депутатської діяльності між депутатами та виборцями, що пов'язані з обов'язковою звітністю депутата перед виборцями.

Третя група - це відносини, які виникають в процесі здійснення депутатської діяльності між депутатом та виборцями, у зв'язку з можливістю здійснення або здійсненням відклику виборцями свого депутата.